

22 Şubat 2005

Sayın Abdullah Gül
Başbakan Yardımcısı ve İnsan Haklarından Sorumlu Devlet Bakanı
Başbakanlık
06573 Ankara

Faks yoluyla: +90-312-417-0476

“Terör ve terörle mücadeleden kaynaklanan zararların” karşılanmasıyla ilgili yasanın incelenmesi için acil çağrı

Sayın Bakan,

Temmuz 2004 tarihinde yürürlüğe giren “Terör ve terörle mücadeleden kaynaklanan zararların” karşılanmasına ilişkin 5233 sayılı yasanın uygulama sürecini ciddi bir ilgiyle izlemekteyiz. İçişleri Bakanlığı tarafından Ağustos 2005 tarihinde yapılan basın açıklamasına göre yerinden edilen 104.734 kişi yasadan yararlanmak için son gün olan 27 Temmuz 2005 tarihine kadar tazminat yasası çerçevesinde gerekli başvuruda bulunmuştur. Yerinden edilen ailelerin güven içinde onurlu olarak evlerine dönmelerinde adil değerlendirme ve ödeme oranları belirleyici faktörler olacaktır.

Geçtiğimiz aylarda il zarar tespit komisyonları konuyla ilgili ilk kararlarını vermeye başladılar. Dikkatinizi özellikle bu kararların tutarsızlığına çekmek istiyoruz. Bu kararların bazıları gerçekçi ve kabul edilebilecek nitelikte olduğu halde, diğer bazı kararlar hükümetinizin açık bir dille ifade ettiği “köylerini terketmeye zorlanan vatandaşların karşı karşıya kaldığı güçlükleri” ortadan kaldırma niyetine ters düşmektedir.

Batman İl Zarar Tespit Komisyonunun verdiği bir dizi karar göre, Hasankeyf yakınındaki Y köyünden 1992 ile 2002 yılları arasında göçe zorlanan 41 ailenin herbirine ortalama 50.000 YTL (30.000 euro) ödenmesine karar verilmiştir. Bu miktarın evi yıkılan, en az on yıl gelirlerinden mahrum kalan, ve bundan daha da önemlisi silahlı çatışmalar sebebiyle yerinden edilen ailelerin yaşadığı derin travmayı telafi etmesi çok güçtür. Öte yandan, bu miktarın göçe zorlanan ailelerin Güneydoğu’daki evlerine geri dönebilmelerinde veya sığındıkları şehirlerdeki koşullara uyum sağlayabilmelerine önemli bir yardımcı olacaktır. Soruna sadece pratik açıdan yaklaşacak olursak, Batman Zarar Tespit Komisyonunun kararları bu konuda yeterli sayılabilecek telafi edici en düşük tazminat miktarını oluşturmaktadır.

Öte yandan, Diyarbakır Komisyonunun verdiği bir karar ile Kulp’a bağlı D köyünden 101 ailenin herbirine ortalama 29.000 YTL (10.700 euro) zarar tazminatı verilmesine karar verilmiştir.

Kocaköy'a bağı olan bir grup köyde, Diyarbakır Komisyonu 144 aileye ortalama 18.000 YTL (11.400 euro) verilmesine karar vermiştir. Bunlardan bazılarında sadece 5.000 YTL (3.000 euro) verilmesi uygun görülmüştür. Adıyaman'a bağı S köyünden başvuruda bulunan bir aileye 16.000 YTL (10.000 euro) tazminat verilirken, Elazığ'da A köyünden bir aile ise 16.000 (10.000 euro) tazminat almıştır. Verilen bu miktarlar son on yıldır şehirlerde kirada yaşamak zorunda kalan, evlerini yeniden inşa edip, hayvan ve tarım ürünü satın almak isteyen ve tam anlamıyla düzenli bir gelir elde edip geçinmek için iki kış geçirmek zorunda kalacak olan bu insanların ihtiyaçlarını hiç bir şekilde karşılamamaktadır. Karar verilen miktarlar aynı zamanda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından Türk hükümetinin mal ve mülklerine zarar vermekle sorumlu olduğu ailelere verilmesini uygun gördüğü tazminat seviyesinin de çok altında kalmaktadır.

Dahası, Hakkari'de ise 243 ailenin başvuruları ilgili tespit komisyonları tarafından 'zorunlu göç maruz kaldıklarını belgeleyemedikleri' gerekçesiyle reddedilmiştir. Örneğin, Hakkari Tespit Komisyonu Akbulut köyünden düzinelerce aile tarafından yapılan başvuruları bu ailelerin 10 yıl önce köylerini kendi rızalarıyla terkettikleri belirten bir belgeyi imzaladıklarını iddia ederek reddetmiştir. Güneydoğu'da yerinden edilen mağdurların evlerini bırakmadan evvel göz korkutma ve aşırı şiddet tehdidi ile karşı karşıya kaldığını göz önünde bulundurursak, sözü edilen beyanların baskı altında verilme olasılığın yüksek olduğunu söyleyebiliriz.

Elbette Komisyon sahte taleplere karşı kendini korumalıdır; ancak belgeleme için gerçekçi olmayan taleplerde bulunmak gerçek mağdurların dışlanmasına neden olmaktadır. Zorunlu göç vakalarının gerçekliği resmi ve gayriresmi raporlardan, ihtiyar heyeti ve muhtarların açıklamalarından ve yerinden edilen kişilerin kendi ifadelerinden rahatlıkla anlaşılabilir. Tespit komisyonları yerine getirilmesi imkansız imkansız şartlar koyarak veya ailelerin karşı karşıya kaldıkları durumları göz ardı ederek tazminat almaya hakkı olan ve muhtaç durumda bulunan ailelerin başvurularını reddetmemelidir.

Batman ilinde verilen kararlar hükümetinizin zorunlu göç mağdurlarının güven ve onur içerisinde evlerine dönebilmeleri yönündeki taahhüdüne bir adım daha yaklaşmasını sağlayıcı özelliktedir. Hükümet aynı zamanda köylerine geri dönen mağdurların geçici köy korucuları tarafından tehdit ve saldırıya maruz kalmaması için gerekli önlemleri almalı ve bu köylerin ve çevresinin mayınlardan arındırılmasını sağlamalıdır. Hükümet ayrıca bu yerlere temel altyapı (özellikle, yol, su, elektrik, telefon ve okul) getirmekle ilgili sorumluluklarını yerine getirmelidir.

Ailelerin yasaya uygun olarak tazminat alması veya almaması yönündeki Komisyonlar tarafından verilen kararların adil ve tutarlı kriterlere göre belirlenmesini sağlamak için hükümetinizi ilgili komisyonların çalışma yöntemlerini detaylı bir şekilde yeniden değerlendirmeye çağırıyoruz. Verilen tazminat yerinden edilen ailelerin zararlarını yüzde yüz karşılamayacak olsa bile, en azından bu aileler için yeni bir başlangıç sağlayacak düzeyde olmalıdır.

Saygılarımla,

Holly Cartner
Genel Müdür
Avrupa ve Orta Asya Bölümü

Kerim Yıldız
Genel Müdür
Kürt İnsan Hakları Projesi

Yusuf Alataş
Genel Başkan
İnsan Hakları Derneği